

בפשטות", שענין תק"ש להביא לידי התשובה, ושבת אותיות תש"ב כו', ע"ש. ועד"ז י"ל לענינו.

הלכה ומנהג

קונטרס אחרון אבוד שנמצא חלקו

הרב שלום דובער לוי

ספרן ראשי בספריית אגודת חסידי חב"ד

בשוע"ר סי' תמח סכ"ט: "חמץ הנמצא ברשות ישראל לאחר הפסח מיד וידוע שעבר עליו הפסח, אע"פ שבדק בליל י"ד כתקנת חכמים וביטל כל חמצו שנשאר ברשותו, שלא מצאו בבדיקה ונמצא שלא עבר בבל יראה ובל ימצא אפילו מדברי סופרים על חמץ זה שנמצא ברשותו לאחר הפסח, אף על פי כן הוא אסור בהנאה. אפילו יש לו עדים שביטל כל חמצו או שהפקירו בפניהם בלשון הפקר ממש.

"שאם יהא מותר בהנאה, יש לחוש שמא יניח כל אדם חמצו עד לאחר הפסח ויאמר שהפקירו קודם הפסח, כדי שנתיר לו ליהנות ממנו. ואפילו חמץ שנמצא מושלך במקום הפקר, שהשליכו שם ישראל קודם שעה ששית בערב פסח כדי שלא יעבור עליו בבל יראה ובל ימצא בפסח כמו שנתבאר בסי' תמ"ה שמותר לעשות כן לכתחלה, מכל מקום לאחר הפסח אסור לכל אדם מישראל ליהנות ממנו".

על הגליון מצויין המקור לכמה פרטים שבסעיף זה, אבל לא צויין שם המקור לפרט האחרון והעקרי, ש"אפילו חמץ שנמצא מושלך במקום הפקר שהשליכו שם ישראל קודם שעה ששית בערב פסח כדי שלא יעבור עליו בבל יראה ובל ימצא בפסח כמו שנתבאר בסי' תמ"ה שמותר לעשות כן לכתחלה, מכל מקום לאחר הפסח אסור לכל אדם מישראל ליהנות ממנו".

ובמ"מ וציונים צויין לסי' תלו קו"א ס"ק ו, ושם: "כדאיתא בירושלמי לפי פירוש האמיתי של המ"א והפרי חדש, וכמו שיתבאר בסי' תמ"ח ע"ש".

לפי התוכן נראה שהכוונה לירושלמי פסחים פ"ב ה"ב, שהוא מקור ההלכה שבסעיף זה. אמנם מה שכתב שם שבסי' תמח, זה לא נמצא אצלנו, כי הקו"א שהגיעו לידינו להל' פסח הם רק עד אמצע סי' תמו, ואילו הקו"א שבסי' תמח נאבדו.

שוב ראיתי שב'שארית יהודה' או"ח סי' יד דן בהלכה זו, וכותב קרוב לתחלתו: "אבל הרב נר"ו בא בתלמוד ערוך".

מכך למדנו ב' דברים: א) שאת התשובה הזאת כתב בתקופת כ"ק אחיו רבנו הזקן. ב) שהי' לפניו הקו"א הנזכר לסי' תמח, שמעתיק קטעים ממנו. ג) כפי שכבר ראינו במקומות אחרים, הרי הוא דן בקו"א זה לפני כ"ק אחיו רבנו הזקן.

ומתוך דבריו השלמתי כמה קטעים העיקריים שבקו"א זה, וכך כותב בשארית יהודה שם:

האחרונים יש מהן שמקילין בהפקיר בפני עדים . . . ויש מהם שמקילין אם בדק וביטל כתקנת חכמים (וכבר כתב הרב דלשון הרא"ש [פסחים פ"ב סי' ד] וישראל שמצא [חמץ בביתו אחר הפסח מן הדין הוא מותר] כו' דכיון שביטלו כו' [ובירושלמי פליגי כו'], לא משמע הכי). וכולם תלו זייני בלשון הרא"ש, אבל הרב נר"ו בא בתלמוד ערוך בפירוש בש"ס פ"ו דעירובין (דס"ד ע"ב [שהיא ההלכה דלקמן ס"ל]) גבי ר"ג שמצא חמץ בדרך אחר הפסח ונתנו לא"י, וקאמר דלמדנו הולכים אחר רוב עובדי דרכים ורוב עובדי דרכים הם א"י, וחמץ של א"י שעבר עליו הפסח מותר בהנאה, הרי להדיא דאילו היה חמץ של ישראל זה שמצא בדרך היה אסור בהנאה, ואע"ג דאין לך הפקר גדול מזה שמונח על אם הדרך, ואנן סהדי דודאי מתייאשי בעליו, שהרי המוצא נוטלו לעצמו ואינו צריך להחזיר, וגם יצא ידי תקנת חכמים, דמאי הוה ליה למעבד, אפילו הכי אסור. וכתב הרב דהיינו מטעם הירושלמי [שם] דחיישינן שמא יבאו להערים בפעם אחרת (עיין באליה זוטא [ס"ק ה]). וכן גבי (פסחים ל"א ע"ב [שהיא ההלכה דלקמן סי' תמט]) חנות של ישראל, ומלאי חמץ בתוכה, והפועלים אין יהודים כו', או להיפך, חמץ הנמצא בתוכה תלינן בבעלים לדעת רש"י [כמצויין לקמן שם], ולדעת ר"ח תלינן בפועלים, והרי נאבד מהם ומתייאשי, ואעפ"כ אם של ישראל אסור . . . [ומ"ש כשיירי כנסת הגדולה הגב"י אות ז, מפסקי מהר"ם מרקנטי סי' קנז, שמותר להפקיר חמץ קודם שעה ששית על

מנת לזכות בו אחר הפסח ושרי אף באכילה, והוא עצמו מסיק שם שאם הפקירו בעדים שרי, הנה מירושלמי הנ"ל נראה שאסרו מטעם הערמה] שמא יערים ויפקיר על מנת לזכות בו, ולהכי לא מהני עדים . . [ואילו] להכנסת הגדולה ור"מ מרקנטי דעדים מהני א"כ לימא איכא בינייהו עדים [ומדוע אמרו בירושלמי שם דאיכא בינייהו מפולת שאין בזה הערמה, אלא ודאי הכל מודים בהפקיר בעדים שאסור מחשש הערמה]. וראה עוד מה שהאריך בזה שם. וראה הערות לשו"ע אדה"ז.

ברכת הגומל*

הרב אלימלך יוסף הכהן סילבערבערג
 רב ושליח כ"ק אדמו"ר - וועסט בלומפילד, מישיגן

לוח ברכת הנהנין פרק יב הלכה י': "מי ששמח בלבו על הצלת חברו, רשאי לברך ברכה זו במטבע זו [ויכול לומר שגמלני כל טוב, כיון שזו היא טובה לו מה שניצל חברו מחמת אהבתו לו ושמחתו בו], או במטבע אחרת כגון בריך רחמנא אלקנא מלכא בעלמא דיהבך לן ולא יהבך לעפרא ואין צריך לברך בפני עשרה", ע"כ.

והנה בסדר ברה"נ פרק יג ה"ד השמיט מה שכתוב כאן שרשאי לומר שגמלני כל טוב, וכתב סתם שיכול לברך במטבע זו - היינו בנוסח שגמלני שכתוב בסידור (ולא בנוסח שגמלך שבטור וש"ע).

ולכאורה מפשטות דברי הסידור משמע, שמותר לומר כל הנוסח, ז.א. "הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב", ולכאורה הא דיכול לומר "שגמלני כל טוב" אתי שפיר, וכדברי אדמה"ז "כיון שזו היא טובה לו מה שניצל חברו מחמת אהבתו לו ושמחתו בו", אבל מה שייך לומר הגומל לחייבים טובות, כיון שהוא לא היה במקום סכנה.

ולכאורה יש מקום לומר, שכשהוא אומר "הגומל לחייבים טובות", הכוונה של התיבה "חייבים", היא על האיש הניצל מהסכנה. אבל כד דייקת, אי אפשר לומר זה, כי מנוסח הברכה מוכח שהכל הולך על איש אחד, ז.א. שהתיבות "לחייבים טובות" והתיבות "שגמלנו כל טוב", הולכות על איש אחד ולא על שתי אנשים נפרדים.

(* לע"נ אבי מורי ר' דוב בער בן נפתלי הכהן בקשר עם יום השלשים י"ב כסלו.